

INTERSUBIECTIVITATEA ÎN RELAȚIILE DINTRE CONSILIER ȘI CLIENȚI

Student: ANCA CORNELIA TIUREAN

Februarie 2017

CUPRINS

1	INTRODUCERE	- pag 3
2	EPISTEMOLOGIE ȘI ONTOLOGIE	- pag 4
3	CONȘTIINȚA INTENȚIONALĂ	- pag 4
4	METODA LUI HUSSERL	- pag 6
5	METODA LUI HEIDEGGER	- pag 8
6	FUNDAMENTE FENOMENOLOGICE ALE PRACTICII ÎN PSIHOTERAPIE ȘI PCC	- pag 12
7	FENOMENOLOGIA ȘI ANALIZA TRANZACȚIONALĂ	- pag 14
8	BIBLIOGRAFIE	- pag 15

1| INTRODUCERE

Psihiatrul și terapeutul familial Dr. David Keith care mi-a supervizat formarea și dezvoltarea profesională de-a lungul ultimilor patru ani obișnuiește să îmi reamintească stagiile devenirii psihoterapeutului dinspre *a cunoaște* despre terapie, spre *a face* terapie și mai apoi *a fi* terapeutic. În prima fază a dezvoltării sale psihologul și consilierul învață din diverse surse, inclusiv din experiența de viață, despre rolul său profesional, mai apoi începe să deprindă implementarea acelor tehnici învățate de intervenție în diverse situații, ocazie cu care, spunem noi, *realitatea ne confruntă* ceea ce am învățat până atunci, însemnând că întâlnirea cu oamenii reali aduce cu sine o imensă oportunitate de autocunoaștere și de contact cu limitele proprii și cu necunoscutul infinit care se deschide înaintea noastră, după cum a subliniat Emmanuel Levinas în *Totalitate și infinit*. În această practică de tip confrunțațional, ne iese la suprafață tot felul de griji și temeri, ceea ce ne tentează să căutăm parcă să orânduim prin înțelegerea noastră lumea și pe ceilalți după propriul calapod, relaționând cu ceilalți scenarial, ca și când ar fi actori în propriul nostru film. Cu astfel de familiarizare și odată cu iluzia acestui tip de cunoaștere „*naturală*”, anxietatea ne scade, însă cu prețul unei izolări în limitele propriei experiențe corporale și psihologice.

Fenomenologii caută a distinge clar între această atitudine și cea transcendențială precum și între trei diverse componente ale realității: 1) faptul trăit, 2) trăirea mea despre faptul respectiv, 3) ideile și conceptele pe care mi le formulez și prin care exprim atât faptul trăit cât și trăirea mea vizavi de acesta. În lucrarea de față, voi descrie câteva dintre concepțiile și metodele fundamentale prin care fenomenologii au căutat să pună în lumină realitatea și irealitatea întâlnirii cu celălalt și voi explica de ce găsesc a fi importante aceste demersuri pentru psihoterapeut, pentru consilierul filosofic și în general pentru beneficiarii acestor servicii, ei venind mai mult sau mai puțin motivați să aprofundeze cunoașterea transcendențială și relația transcendențială cu cei împreună cu care iar și iar „*cad în familiar*”.

Voi încheia prin a reflecta asupra rolului terapeutului și cel al consilierului filosofic și voi enumera câteva dintre competențele de bază pe care le avem de dezvoltat noi înșine ca profesioniști pentru a le putea facilita mai departe clienților un exercițiu și o practică similară, cu ajutorul cărora să poată adopta, la alegere, atitudinea fenomenologică.

Această lucrare are ca punct de pornire munca lui Edmund Husserl (1859 - 1938) și cea a lui Martin Heidegger (1889 - 1976), literatura aplicată a lui Oscar Brenifier și

comparativ, viziunea analizei tranzacționale asupra autonomiei și sănătății psihice individuale și relaționale.

2| EPISTEMOLOGIE ȘI ONTOLOGIE

„Nimic nu este dat în cunoaștere care să nu poarte masca
sensului pe care îl imprimă conștiința” (Husserl, 1913)

De ce este atât de important să distingem între *cum este lumea* (ontologie) și *cum este lumea cunoscută de fiecare* dintre noi (epistemologie)? Răspunsul lui Husserl este că trebuie să transcendem experiența personală pentru a descoperi realitatea. Răspunsul lui Heidegger este că trebuie să căutăm sub nesfârșitele interpretări subiective posibile pentru a descoperi natura obiectivă a lucrurilor. Existențialiștii spun că descrierea oricărui lucru sau fenomen este o descriere a experienței trăite de un individ prin prisma setului perceptiv propriu. Motivul pentru care consider eu că este atât de important să căutăm realitatea, cu toate că e atât de ascunsă și rămâne mereu în mare parte un mister infinit, este că numai această constantă căutare și incertitudine poate să ne protejeze pe noi, oamenii, de păcatul violenței. Fiecare război începe prin fabricarea *imaginii de inamic*. Fiecare dezamăgire pe care o trăiește omul în viața lui e o nouă dovadă că n-a fost în contact cu *realitatea așa cum este* și nu știu ce doare mai tare: să aflii un durerosul adevăr că ai fost în amăgire sau să aflii că de fapt nici nu poți ști adevărul. Cu aceste tipuri de drame existențiale se confruntă clienții mei care apelează la servicii de psihoterapie. Unii deplâng intens dezamăgirile, unii găsesc insuportabilă emoția și speră să fie anesteziați, alții caută cu înverșunare ființa proprie și ființa celuilalt, folosind hărți și instrumente conceptuale care-i copiază limitările fizice.

3| CONȘTIINȚA INTENȚIONALĂ

Fenomenologul nostru autohton, Lucian Blaga (apud Vidam, 2004) ne-a încurajat să privim spre natură, ca spre ceva care *oferă* sensibilității noastre, în primul rând fenomene, procese, lucruri, peisaje, precum și acel ceva cu care să le *primim* și cu care să *dăm* naturii sens: *conștiința*. De altfel, gândind asupra ei, omul nu cunoaște lumea, ci o (*de*)formează. Cunoașterea naturală este cea realizată în mod nemijlocit, prin experiența de viață a ființei umane și este deci o cunoaștere *de-finită*. Pot cuprinde cu conștiința mea întreaga lume, dar toate fenomenele din aceasta sunt, în atitudinea naturală, pur și simplu experiențe trăite de

mine. Iată de ce, orice lucru, de la un obiect natural sau de patrimoniu la însuși chipul celuilalt, constituie pentru mine, ca om, o oportunitate de autocunoaștere. În urmă cu câțiva ani, am fost în vizită la un muzeu de artă contemporană cu un grup al cărui facilitator a lansat următoarea întrebare în fața unui tablou: *Ce vedeți în acest tablou?* Nu a fost uimitor faptul că fiecare a spus că vede altceva, unele remarci fiind de-a dreptul spectaculoase mulțumită amintirilor personale care populau conștiința privitorilor, dar a fost uimitor să descopăr cum aproape nici un participant n-a spus că vede: *linii negre pe fond alb*. Trăim în simbolurile cu care ne-am obișnuit, evocăm prin selectivitatea percepției trăiri vechi, reactualizate. Și chiar dacă rămânem în registrul senzorio-perceptiv, acele linii negre pe fond alb sunt tot constructe ale minții omului care separă cu conștiința lui culorile, formele, obiectele și le numește.

Husserl susține că ar exista o realitate dincolo de prelucrările creative ale conștiinței umane, întrucât aceasta ar fi fost generată de lumea în care există, iar că *definirea* lumii e un gest prin care omul o reduce pe aceasta, orientat și *intențional*, la limitele propriului psihism. În psihoterapia familială și de cuplu am remarcat că omul are tendința să opună rezistență autocunoașterii, neacceptând să participe la ședințe sau punând mult efort în a modela percepția mea și a celorlalți membri despre cine este el/ea: „Nu vreau să mă vezi așa...” / „Nu vreau să crezi că eu...” / „Vreau să mă înțelegi cât mai corect”, etc, precum se străduiesc și să impună viziunea proprie asupra celorlalți: „Să știți că ea încearcă să vă facă să credeți...” / „El de fapt nu e așa...” / „Lasă că te știi eu...”, etc.

Într-o notă pozitivă, atunci când sunt față în față cu interlocutorul meu, ceea ce percep, trăiesc și gândesc despre el este darul meu pentru acesta (*ce sens și semnificație îi dau*), pe când tot ceea ce interlocutorul meu percepe, trăiește și gândește despre el însuși și despre mine, este darul acestuia pentru mine (*ce sens și semnificație dă el*). Rezultatul acestor demersuri naturale poate să fie izolaționist, să ne mențină și pe mine și pe celălalt în iluzia că ne cunoaștem reciproc, când de fapt interacționăm, fiecare, cu imaginea pe care am construit-o despre celălalt și relația noastră. Doar în cadrul unei relații directe și nemijlocite, față în față, așa cum sublinia Levinas, pot să fie valorificate aceste *daturi* în sensul accederii interlocutorilor la esență și la a fi cu adevărat împreună (*Mitsein*), prin posibilitatea fructificată ca Eul fiecăruia să se transcendă pe sine și să se diferențieze, ajungând astfel de la o stare de substanțialitate sau fuziune la o *combinare a mai multor singularități* (Serafini, 2016). Riscul căruia este expus profesionistul e de a confunda ființa cu o icoană a acesteia.

4| METODA FENOMENOLOGICĂ A LUI HUSSERL

„Lumea obiectivă care există pentru mine,... laolaltă cu toate obiectele din mine, primește *de la mine* însumi sensul și întreaga valoare existențială pe care o are *pentru mine*”
- Husserl, *Meditații carteziene*

În practica psihoterapiei și consilierii filosofice, obstacolul reprezentat de limitele propriilor noastre conștiințe este mereu prezent: clientul vine cu idei preconcepute despre profesionist, profesionistul cu idei preconcepute despre client. Derrida (apud Serafini, 2016) sugerează faptul că eul nu poate să descopere alteritatea în el însuși fără a-l cunoaște pe celălalt transcendental (sau absolut). De aceea este necesar ca fiecare dintre noi să treacă de la cunoașterea naturală la cea fenomenologică, a esențelor accesibile „doar unei intuiții categoriale” -- printr-o metodă denumită de Husserl *reducție fenomenologică*, iar de Heidegger *metoda fenomenologică*. Prin aceasta, trec de la a mă raporta la celălalt ca la o imagine proiectată sau un obiect infuzat de intenționalitatea mea, spre raportarea la el ca la un obiect imanent. Acest fapt a fost denumit de autorii fenomenologi *transformarea unui dat în fenomen*, ceea ce argumentează în favoarea atenției sporite acordate *procesului de descriere* a unui fenomen, *depășind* obstacolul impus de cunoașterea naturală. Husserl fiind logician și epistemolog, era interesat să fundamenteze cunoașterea sigură, pornind de la conștiință, din moment ce înafara conștiinței, susține el, cunoașterea nu ar fi posibilă. Strategiile lui Husserl pentru a realiza descrieri atente și precise ale fenomenelor sunt cunoscute sub denumirea de *reducție fenomenologică*, constând în trei pași:

- 1) *Asumarea atitudinii fenomenologice transcendente*
- 2) *Distingerea între esențial și contingent prin variație imaginativă*
- 3) *Descrierea atentă a esenței dezvăluite*

Asumarea atitudinii fenomenologice transcendente presupune să adoptăm o atitudine de conștiință vizavi de faptul că ceea ce eu însumi știu despre clientul meu și el despre mine este o cunoaștere afectată de lumea în care fiecare dintre noi a trăit până acum, precum și de experiențele noastre anterioare, de finitudinea sau limitele noastre personale - și nu adevărul *in sine*. Eliberarea de aceste presupoziii bazate empiric presupune două acțiuni:

- *punerea între paranteze (epoche)* sau excluderea acelor cunoștințe (despre celălalt ca fenomen) pe care le-am dobândit din surse secundare și excluderea acelor cunoștințe pe care am tinde să le inferăm și să le proiectăm asupra celuilalt

din zestrea experiențială proprie. Spre exemplu: atunci când mi se prezintă la cabinet o clientă mai vârstnică, ce îmi amintește de unul dintre părinți prin felul ei de-a vorbi și de-a se comporta cu mine, sunt tentată să răspund într-un mod îndelung exersat în propria-mi familie de origine, ca și cum aş sta de vorbă cu ei, cei de atunci, eu, cea de atunci. Presupozițiile și emoțiile familiare care mă pot năvăli în mod natural constituie un obstacol în fața cunoașterii acestei cliente ca persoană singulară unică și a stabili cu ea o relație valoroasă de intersubiectivitate angajată în căutarea esenței. La formarea în psihoterapie suntem învățați despre aceste spontane revărsări ale cunoștințelor din surse secundare sub denumirile de transfer și contra-transfer, iar munca de susținere a terapeutului de către supervisor vizează ca terapeutul să devină în primul rând conștient de acestea și în al doilea rând să le valorifice (să le pună în paranteză, să le folosească în sens de auto-diferențiere sau să le utilizeze ca oportunitate pentru deschidere Eului, la momentul potrivit, către noi posibilități). Profesionistul trebuie să caute a se cunoaște pe sine din prisma propriilor limite și vulnerabilități, putându-și răspunde concret și detaliat la întrebări precum:

 # care sunt așteptările și temerile mele vizavi de ceilalți

 # care sunt preocupările mele emoționale și ce mă stârnește

 # ce îmi este mie necesar din partea altuia ca să mă simt bine

 # cum conceptualizez sănătatea, binele, succesul, părintele, etc

 # care sunt sursele experiențiale pe care mi se bazează viziunea

 # cum îmi vine să mă manifest după experiențele mele de viață

- reducția de la existență la prezență presupune abținerea de la atitudinea naturală de a afirma sau considera că omul din fața mea este în felul în care mi se prezintă mie. Când eu ca profesionist și ca om admit acest lucru, că eu cunosc o realitate construită de mine și că nu îl cunosc cu adevărat pe celălalt în esența lui, apar două consecințe pentru mine și pentru relația mea cu celălalt: una este creșterea anxietății în fața necunoscutului, creșterea sentimentului de risc de-a fi expus la speranțele și temerile cu care propria-mi minte îmi populează incertitudinea; a doua este creșterea probabilității de a-mi manifesta deschiderea, curiozitatea, disponibilitatea spre explorare și spre cunoaștere a misterului și infinitului care se află în calea mea, prin celălalt (Levinas, 1979) și mai apoi a-l „lăsa să fie”. Profesionistul trebuie să cerceteze clientul său din perspectiva clientului însuși:

- # care îi este atitudinea despre autoritate, putere, umilire, bine, etc
- # care îi este atitudinea față de introspecție, intimitate, infidelitate, etc
- # care îi sunt concepțiile despre viață, familie, copii, îmbătrânire, moarte, etc
- # trăirile sale cu privire la experiențele sale curente și trecute
- # care îi sunt așteptările și temerile în legătură cu ceilalți, cu sine, viitorul, etc
- # cum este probabil să se manifeste (protectiv, autosabotant, etc)
- # ce atitudine are față de el însuși, cum se conceptualizează pe sine, etc

Mulți consideră că la terapie vin pentru că nu sunt așa cum ar trebui să fie și vor să se schimbe sau ca alții să se schimbe. Spre surprinderea lor descoperă în interacțiunea cu profesionistul sensuri ale existenței sale și ale altora și chiar permisiunea de a exista, ceea ce este psihoterapeutic, deoarece vindecă suferința de-a fi trăit ca și cum n-ar fi binevenit în lume - o suferință foarte comună printre pacienții la terapie. În consilierea filosofică, descoperirea permisiunii de a exista are altă valență - acceptarea totalității și infinitului care caracterizează pe mine însumi, cum și faptul că viața poate să fie trăită în bucuria de-a explora esențele acestui nesfârșit univers interior și nesfârșitului univers interpersonal al potențialității.

După suspendarea prejudecăților personale pasul următor pentru Husserl este aducerea în conștiință a unei instanțe a fenomenului investigat (fie el actual sau ficțional) și apoi, cu ajutorul *variației imaginative libere* să intuiesc esența acestuia. Cu alte cuvinte, să variez diferite aspecte ale fenomenului folosindu-mi imaginația, pentru a stabili care dintre aspectele lui sunt esențiale (acele aspecte fără de care fenomenul s-ar prăbuși) și care sunt contingente. În *descrierea atentă a esenței dezvăluite* realizez că psihoterapia și consilierea filosofică sunt două domenii cu mize și scopuri diferite. În cercetarea psihologică, descrierile sunt obținute de la clienți, care se află în atitudinea lor naturală, psihologul în rol de terapeut este cel care execută reducția fenomenologică, a cărei rezultat este o *esență psihologică*: o structură eidetică *tipică*. În schimb în consilierea filosofică descrierile au ca sursă atât experiența proprie a consilierului cât și cea a consiliatului, ambii practică reducția fenomenologică, a cărei rezultat este o *esență filosofică*: o structură eidetică *universală*.

5| METODA FENOMENOLOGICĂ A LUI HEIDEGGER

Până în acest punct am enumerat cele patru teme centrale care reapar în operele clasicilor fenomenologi sunt conform Kafle (2011) *descrierea, reducția, esența* și

intenționalitatea. Pentru descrierile bogate și texturate ale experiențelor trăite de oameni, ale percepțiilor acestora despre lumea în care trăiesc și ale semnificațiilor pe care aceștia le acordă lumii, ne vom întoarce atenția spre abordarea lui Martin Heidegger (1889 - 1976) potrivit căruia a cunoaște lumea nu este o prioritate în sine, ci gândirea lui a fost dominată de chestiunea *ființei* sau *a fi în lume prezent*, aici și acum - o chestiune mult mai importantă pentru psihologul practicant, din perspectiva intimității terapeutice dintre două ființe umane. Școlile de psihoterapie se ocupă de sute de ani cu definirea acestui tip de „împreună” după care ființa umană tânjește și de care ființa umană simultan pare că se teme cel mai mult.

În schimb pentru consilierul filosofic *Dasein*-ul lui Heidegger atrage atenția asupra faptului că înțelesurile și sensurile se nasc din experiența umană, se extind prin experiența interacțiunii și grijii umane reciproce, se dezvăluie și se descifrează, se schimbă și se fondează nu prin ceea ce spun interlocutorii, ci prin modul în care o fac. Procesul consilierii filosofice este astfel mai important decât conținuturile vehiculate în explorarea esențelor experienței trăite împreună.

Înainte de-a menționa mai în detaliu înțelesurile conceptelor cu care opera acest filosof, reflectez eu însămi, scriind, la propria-mi ființă și remarc că eu nu *cunosc* cine sunt eu, ci eu *sunt* eu. Ceea ce *cunosc* despre mine însămi reprezintă în mare parte un calup imens de presupozitii, definiții împrumutate de la oameni cu care am avut sau am relații sociale și intuiții sporadice despre mereu altă și altă *parte* a ființei mele, ca și cum m-aș afla într-un constant proces de analiză, de divizare a unui infinit în părți limitate, definite, spre a putea să le pricep cu conștiința mea născută în limitare. De-a lungul celor aproape 10 ani de când frecventez întâlniri cu psihoterapeuții mei, mi-am dat seama că această ființă nu se schimbă, ci se destăinuie, puțin câte puțin. Fiecare focalizare a conștiinței mele pune în lumină o parte și în mister și inconștient restul. Atunci când scriu despre mine însămi în acest mod - ca observator al ființei mele - este foarte posibil ca tot ce articulez să fie ilogic, paradoxal, ciudat, neinteligibil și mă simt jenată (sub presiunea unei societăți bazate pe cunoaștere și rațiune și rigori academice) să vorbesc astfel, în termeni care-mi par de domeniul poeziei, abstractului, ironiei și auto-decepției. Și totuși pe acest domeniu care parcă mereu scapă înțelegerii, se află cheia numeroaselor procese terapeutice în care am participat atât ca client cât și ca psihoterapeut. Mă îndoiesc de aceea că profesionistul, fie el psiholog sau consilier filosofic, are la vreun moment dat altceva de oferit decât prezența ființei lui și accesul la o sursă inepuizabilă de interpretări și semnificații. Găsesc de aceea a fi mai onest din partea mea să folosesc tăcerea pentru a contempla Ființa. Iar vocabularul filosofic pentru a ființa.

Cu acestea în minte, mi-am întors atenția spre termenul heideggerian „Dasein”, un termen german care în sens literal alături *aici* și *a exista*, un termen cu care autorul se referă la ființa umană într-un mod menit a cuprinde atât particularul cât și universalul. Preocupat de înțelesul existenței, într-o lume în care i se pare că gândirea omului este populată de prea multe presupuziții, Heidegger acordă atenție la rândul lui *procesului interpretativ* susținând că orice descriere este în fond tot o interpretare și că fenomenologia este o metodă în sine, prin care căutăm a articula și clarifica fenomenul ființei (sau existenței). Investigația lui începe de la *o ființă* (spre exemplu eu însămi sau un client care pășește pragul cabinetului meu de psihoterapie) și continuă spre *Ființa* universală, prin trei procedee:

reducția

construcția de sens și semnificație

deconstrucția conceptelor către sursele din care ele au decurs

În opinia lui Heidegger, descrierea despre care vorbește Husserl nu face decât să ne determine a evita să caracterizăm orice fenomen în orice fel, fiind din acest motiv o sarcină mai degrabă prohibitivă decât revelatoare. Vrem să știm cum se manifestă ceva ce nu se arată, ceva ce rămâne etern ascuns: ființa entităților. De aceea în accepțiunea lui Heidegger este necesară și utilă hermeneutica - analiza multiplelor posibile înțelesuri și utilizări sociale sau culturale ale conceptelor cu care descriem lingvistic realitatea. Dasein-ul este ființa care reflectă asupra ființării ei și care își trăiește existența. Ca Dasein remarc spre exemplu cine *sunt* eu ca profesionist, cine *sunt* eu ca soție, cine *sunt* eu ca soră, ca cetățean, ca femeie, etc - această latură a mea actoricească social, mereu în schimbare și adaptare, caracterizată de anumite tabieturi, tipare sau obișnuințe - cea care face și este cunoscută de ceilalți prin tot ceea ce manifestă la suprafață, în lumea fizică. Diferența între această comunitate de eu-ri sociale (toate purtându numele dat mie de părinți) și eu ca Dasein este greu de articulat în primul rând pentru că nu este tot timpul clară și în al doilea rând pentru că exprimarea ei necesită instrumente precum metafora, umorul, exagerarea lirică, descrierile simple, imperfecte și implicit o bună toleranță la ambiguitate și incertitudine. *Cum* este spus ceva este în accepțiunea lui Heidegger mai revelator despre Dasein decât *ce* este spus.

Înrebarea Daseinului despre Dasein apare în întâlnirile omului cu moartea, boala, eșecul, confuzia, depresia și în relația intimă cu sine sau cu altcineva. Ea nu este întotdeauna exprimată direct, în cuvinte. Profesionistul psihoterapeut sau consilier filosofic facilitează articularea ei mai clară prin prezența lui, nu atât prin tehnicile pe care le utilizează. Terapeutul simbolic-experiențialist David Keith a exprimat într-o metaforă minunată

fenomenul misterios, intuit mai mult decât cunoscut, denumit *terapeusis*: „în acest sens, psihoterapia este ca muzica. Nu aparține nimănui. Ea este un *proces* care vine prin terapeut așa cum muzica vine prin muzician”. Când terapeutul interpretează, el creează și simultan deconstruiește. El nu caută să cunoască, ci să *situeze Daseinul într-o matriță de practici și înțelesuri pe care le împărtășește cu alt Dasein* (Serafini, 2016).

Heidegger nu a folosit reflecția ca metodă întrucât cel ce reflectă asupra subiectivității cuiva face ca subiectivitatea persoanei respective să devină un obiect al cercetării, ceea ce înseamnă că nu ar mai fi studiată subiectivitatea în sine ci o reprezentare distorsionată a acesteia (Narorp, 1912 apud Amedeo, 2007) - o subiectivitate obiectificată, diferită de subiectivitatea funcțională. Acest tip de analiză nu este terapeutic ci violent.

Fie că suntem terapeuți, fie că suntem consilieri filosofici, avem în noi atât de adesea tentația de a ne situa înafara acestei *matrice de practici și înțelesuri* ca și cum am fi superiori clientului sau ca și cum nu am face parte din problemele lui atunci când el este față în față cu noi, la ședință. Acest lucru s-ar putea datora presiunii sociale asupra noastră ca practicile profesionale ale terapeutului și consilierului „să producă efecte dezirabile social” și să fie obediente politicilor de intervenție stabilite de așa zisul *Imperiu al Supraorganizării* (Keith, 2000). Aceste așteptări afectează (ca orice alt mijloc de socializare) calitatea relației dintre Dasein-uri, prin continuul risc de cădere în familiar. Prin Dasein, sensul lumii este dezvăluit: descifrat ca sens pe care îl dau eu lumii și descoperit ca sens pe care lumea îl are pentru mine. Pare să fie vorba de o reciprocitate la care mulți oameni nu sunt deschiși. În practica consilierii și terapiei de cuplu observ adesea reticența partenerilor de a se autocunoaște prin analizarea sensului pe care îl acordă manifestărilor celuilalt. Mai observ și reticența partenerilor de a se dezvolta pe sine și propria viziune, prin deschiderea de a cunoaște sensul pe care celălalt îl acordă propriilor manifestări, ori lumii, din postura lui de eu. Remarc

frecventele lupte de putere pentru supremația unui punct de vedere și încercarea aproape disperată de a anula perspectiva celuilalt ca nevalidă. De violența unor astfel de interacțiuni mi-am dat seama pentru prima dată când am explorat scrierile lui Levinas. La toate aceste probleme interpersonale modelul Daseinului răspunde în mod revelator și deloc dificil de articulat sau de aplicat experiențial. În psihoterapia sistemică, reunirea familiei (în loc de izolarea pacientului identificat ca problematic) formează un fel de *saună emoțională* temporară (Keith, 2000) în care feedback-ul corectiv stimulează îndoiala asupra cunoașterii naturale pe care o practică fiecare. Jocul liber cu înțelesurile ajută la derigidizarea unor concepții (dezobiectivizări) și întărirea unor legături interumane: când nu mai ești atât de sigur că l-ai (înzestrat cu) înțeles pe celălalt, devii automat curios față de el, iar dacă experiența e una pozitivă și trăită ca *în siguranță*, devii inclusiv deschis la a accepta impact din partea celuilalt. Atunci dinamicile sistemului familial încep să se schimbe, să dobândească profunzime. În cercetarea psihologică, demersul interpretativ oferă un răspuns la preocuparea practică sau existențială care a motivat această cercetare. Pentru consilierea filosofică, demersul interpretativ țintește obținerea unei descrieri a cunoașterii însăși, așa cum e ea realizată (constructivist).

6| **FUNDAMENTE FENOMENOLOGICE ALE PRACTICII ÎN PSIHOTERAPIE ȘI CONSILIERE FILOSOFICĂ**

În munca noastră de terapie sau cea de consiliere, surprinderea *specificității* experienței alterității, adică a celuilalt, diferit de mine, revelează importanța și semnificația *intersubiectivității* în cunoaștere și comunicare, pentru deschiderea către o „*lume a vieții*”. Celălalt nu este doar un obiect, ci, ca și mine, un subiect al experienței: el mă percepe ca făcând parte din experiența lui. Eu, celălalt și lumea au fiecare câțiva numitori comuni (aspecte esențiale) care ființează independent de reprezentarea particulară a oricărui dintre noi. Infinitul ființei mele, al ființei celuilalt și al ființei lumii pot fi tatonate deci numai în intersubiectivitate. Iar pentru a avea acces cu adevărat la perspectiva celuilalt sau pentru a înțelege eul altuia, am nevoie să cercetez ceea ce îmi este propriu.

Înțelegerea întregului pe care noi (eu și celălalt și lumea care ne conține) îl constituim aici și acum în cabinetul de consiliere sau psihoterapie se extinde prin repetarea unei hermeneutici de cercetare a întregului prin înțelegerea părților și de cercetare a părților prin

înțelegerea întregului. Copilul urlător, spre exemplu, cu toate simptomele lui de agățare de mama, de plâns inconsolabil și de repetare a unui „*mă plictisesc*” prin care pare să exprime mult mai mult decât îi permit cuvintele, poate să fie înțeles prin explorarea structurii și dinamicii familiei lui, în care tata este un individ tăcut și retras (care suferă în tăcere), mama e o individă vorbăreață și zâmbitoare (care își ascunde suferința prin cuvinte și un chip neexpresiv emoțional), iar relația de cuplu a părinților suferă de insuficiență cardiacă. Într-o astfel de structură (descrisă aici simplist din considerente de concizie), copilul urlător trăiește experiența poverii de-a exprima toată această complexă țesătură de tulburări secrete ale familiei pe care o intuiește, dar nu o poate numi.

În consilierea filosofică, fenomenologii ne inspiră să concepem exerciții și procese interpersonale, intersubiective prin care să se producă o adevărată igienizare a interacțiunii dintre oameni, simultan cu igienizarea sau deconfuzia mentală a fiecăruia dintre aceștia. Una o potențează pe cealaltă, așa cum partea și întregul se pun în evidență în spirala hermeneutică. Neîntâmplător, competențele mentale și relaționale potențate prin consilierea filosofică includ (Brenifier,) :

 # competența de a gândi eu însumi (conceptualizarea, realizarea de ipoteze, structurarea, articularea și clarificarea ideilor, înțelegerea ideilor proprii și ale celorlalți, analiza, interpretarea, reformularea și modificarea ideilor, relaționarea între idei și exemple, argumentarea, interogarea, obiecția, cercetarea coerenței și legitimității ideilor, formularea și asumarea judecăților, verificarea înțelegerii sau înțelesului ideilor, etc.)

 # competența de a fi eu însumi (singularizarea și universalizarea ideilor, exprimarea și asumarea propriei identități prin alegeri și judecăți, conștientizarea de sine, stăpânirea propriilor reacții, capacitatea de a se auto-chestiona, de a se îndoii, de a-și recunoaște erorile și incoerențele, de a accepta, declara și depăși propriile limite, de a distinge între a fi și a face)

 # competența socială de a fi și a gândi împreună cu ceilalți (capacitatea de a asculta pe celălalt, de a-i face loc, de a-l respecta și a fi interesat de ideile sale, de a depăși egocentrismul prin reformulare, întrebări și dialog, a risca și a se testa prin altul, capacitatea de a înțelege, accepta și aplica reguli de funcționare împreună, de a pune laolaltă interpretările subiective în vederea rezultatelor emergente ale intersubiectivității, etc)

7| FENOMENOLOGIA ȘI ANALIZA TRANZACȚIONALĂ

În modelul teoretic al analizei tranzacționale în care m-am format începând cu 2004 și am profesat începând cu 2014, scopul urmărit și denumit sănătate psihică individuală este atingerea autonomiei, manifestată prin eliberarea sau recuperarea a trei capacități: *conștienta, spontaneitatea și capacitatea de a fi intim*. Pot să remarc acum fundamentul fenomenologic al acestei abordări în felul în care cele trei capacități sunt definite și practicate:

Conștienta (awareness), capacitatea de a vedea lucrurile prin simțurile noastre (vizual, auditiv, tactil, gustativ, olfactiv, proprioceptiv, heteroceptiv) nu așa cum am fost învățați să le vedem, prin concepte și concepții asupra lor. Aceasta pare să fie o definiție conformă cu propunerea reducției fenomenologice, prezența în aici și acum, cu limitele noastre naturale, punând între paranteze cunoștințele dobândite din surse secundare, inclusiv cele din experiența anterioară pe care ni le-am organizat între timp sub forma unor *scenarii de viață*. **Spontaneitatea** nu se referă la efectuarea de gesturi pripite. La bază, termenul de spontaneitate originează în limba latină cu sensul de *a face ceva în acord cu sine, cu propria voință, neconstrâns, voluntar*. Eliberarea spontaneității persoanei presupune capacitatea de conștientizare de sine și creșterea capacității de autor, numită și *autoritate personală*. Spontaneitatea este așadar definită în analiza tranzacțională ca fiind opțiunea sau libertatea de a alege și de a-mi exprima propriile emoții, oricare ar fi ele, printr-o gamă largă de posibile mijloace de expresie la îndemână. **Intimitatea** este posibilă odată cu descoperirea propriei autenticități. Se poate vorbi așadar de o capacitate a persoanei de a fi în intimitate cu celălalt, indiferent de capacitatea celuilalt de-a fi intim cu cineva.

Forța transformatoare a metodei fenomenologice este stimulatorie a modestiei, curajului și respectului față de necunoscut. Dincolo de limbajul greoi în care s-au exprimat fenomenologii întrezărim setea lor de cunoaștere, autocunoaștere, dezvoltarea a câmpului nostru de conștiință și revelație a infinitului prin experiența comuniunii cu celălalt.

8| BIBLIOGRAFIE

Amedeo Giorgi (2007) *Concerning the Phenomenological Methods of Husserl and Heidegger and their Application in Psychology*. Collection du Cirp Volume 1, pp. 63 à 78
<http://www.cirp.uqam.ca/documents%20pdf/Collection%20vol.%201/5.Giorgi.pdf>

Oscar Brenifier (2014) *The practice of philosophy with children*. Online publication, retrieved at: <http://www.pratiques-philosophiques.fr/?lang=en>

Martin Heidegger (1988) *Being and Time*. State University of New York University

David Keith (2000) *Chapter 13: I look for an I - The Self of the Therapist, part II - A Bridge Over Nonlogical Waters*. A book chapter in: „The Use of Self In Therapy”, by Michele Baldwin, Haworth Press Inc

Emanuel Levinas (1979) *Totality and Infinity*. Martinus Nijhoff Publishers, Haga.
<http://lust-for-life.org/Lust-For-Life/TotalityAndInfinity/TotalityAndInfinity.pdf>

Petrescu Alexandru (2016) *The rehabilitation of philosophy as therapeutics*. MH

Luca Serafini (2016) *Toward an Ontological Ethics: Derrida's Reading of Heidegger and Levinas*. *Etica & Politica / Ethics & Politics*, XVIII, 2016, 1, pp. 473-495. Retrieved at: http://www2.units.it/etica/2016_1/SERAFINI.pdf

